

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ARTE
BUCUREȘTI
ȘCOALA DOCTORALĂ
Domeniul – Modă

Teză de Doctorat
Eul vestimentar

Rezumat

Coordonator științific,
Prof. univ. dr. Rucsandra Popp

Student doctorand,
Marian Pălie

București, 2025

Eul este înainte de toate o entitate corporală, nu doar una situată la suprafață, ci însăși proiecția unei suprafețe. Sigmund Freud

Eul-piele este o realitate fantasmatică: apare în fantezii, vise, vorbirea cotidiană, limbajul corporal și tulburările de gândire; și oferă spațiul imaginar în care fanteziile, visele, gândirea și toate formațiunile psihopatologice sunt constituite. Didier Anzieu

Așadar, supra-eul reprezintă măsura, legea, norma, una care este întruchipată de o fabricare, o ființă a cărei unică trăsătură este aceea de a privi, de a privi pentru a judeca, ca un fel de scrutare persistentă, de detectare, de efort de demascare, care urmărește egoul și îi amintește eșecurile sale. Eul desemnează astfel experiența psihică de a fi văzut, iar supraeul, pe cea de a vedea, de a supraveghea, de a expune eul. Judith Butler

Sigmund Freud, încercând să localizeze Eul, vorbește despre acesta ca despre un mecanism complex al suprafeței. Didier Anzieu, în eforturile sale psihanalitice ajunge să descopere că pielea deține un Eu precum o realitate fantastică. Plecând de la studiile celor doi autori am descoperit că putem vorbi de existența unui Eu vestimentar, unde funcțiile și fanteziile practice și estetice construiesc modul nostru de a fi văzut, reflectă mecanismele noastre psihologice în relație cu performativitatea noastră vestimentară.

Principii generale:

1. Eul vestimentar este finit.
2. Eul vestimentar poate crea iluzia unei libertăți. Aceasta este o libertate a suprafeței.
3. Eul vestimentar ne poate transforma într-o clasă a suprafețelor vulnerabile.
4. Eul vestimentar construiește o morală *cașmirizată* a lumii.
5. Eul vestimentar construiește diferențe dominate de dominație.
6. Eul vestimentar negociază suprafața noastră pe suprafața imaginarului celuilalt.
7. Eul vestimentar afirmă și semnifică corpul.
8. Eul vestimentar are ca principii de bază expunerea și transformarea care presupune o relație cu trecutul și viitorul.
9. Eul vestimentar amprentează trupul și îl face să existe.
10. Eul vestimentar este o formă prin care materia reglementează puterea sa de acțiune asupra corpului.
11. Eul vestimentar presupune ieșirea din binaritate și deschide discursul către forme multiple de posibilități.
12. Eul vestimentar rezolvă simțul de conservare printr-o dilemă artistică.
13. Eul vestimentar este un organ erogen al corpului extins.
14. Eul vestimentar poate deveni (și) răspunsul la o formă de erotizare ipohondrică a suprafeței.
15. Eul vestimentar este parte a corpului vestimentar care face cunoscută persoana.
16. Eul vestimentar transformă părți exterioare ale corpului nostru în obiecte investite narcisic.

Lucrarea de față își propune să răspundă la o singură întrebare: putem vorbi despre existența unui eu vestimentar plecând de la cercetările efectuate de Sigmund Freud și Didier Anzieu? Cercetarea despre Eul vestimentar pleacă de la acești noi gânditori dar se extinde către o serie de alți cercetători și alte domenii ale cunoașterii. Relația noastră cu propriul veșmânt nu este una aleatorie și facilă ci implică mecanisme psihologice complexe care merită a fi explorate în relație cu bazinul mitologic din antichitate, cu principiile teologice ale creștinismului, cu fenomenele curentelor culturale și artistice începând cu Renașterea și mai ales cu revoluția romantică din secolul al XVIII-lea.

Suntem obișnuiți ca studiile legate de modă și vestimentație să aibă o dimensiune care survolează suprafața sincronică și mai ales critică a fenomenului. Lucrarea de față își propune să abordeze o dimensiune diacronică de cercetare pentru a observa modul în care Eul vestimentar apare și se dezvoltă, cum relația dintre identitate, îmbrăcăminte și percepție și autopercepție se întâmplă. În cuprinsul tezei se analizează și modul în care modul nostru vestimentar mediază permanent interacțiunile umane, ne construiește și ne influențează imaginea despre sine și ne reflectă întregul cod valoric estetic și cultural. Pentru a teoretiza o teorie, fundamentul are nevoie să fie construit pe un platou de arhetipuri mitologice, tocmai de aceea un prim capitol este dedicat cercetării de a descoperi tipologii proto mitologice care pot justifica existența latentă a acestui Eu vestimentar.

Contextele experimentale din psihologia recentă, dar și contextele istorice sunt esențiale pentru a sublinia rolul pe care Eul vestimentar îl deține în exprimarea individualismului, pentru a popula normele sociale în care ne instalăm. De-a lungul acestei cercetări am atins tangențial și fenomene precum dandysmul, feminismul și alte aspecte sociale și politice pentru a sublinia că Eul vestimentar nu este un fenomen izolat, o chestiune de *modă*.

Cercetarea de față nu este despre modă în sensul larg al cuvântului. Eul vestimentar este o necesitate bio-psio-socio-culturală care depășește dialectica modei într-un mod diacronic.

Lucrarea de față se deschide cu o serie de principii ordonatoare care face posibilă o introducere concluzivă asupra conceptului de Eu vestimentar. Eul vestimentar devine principalul termen cheie în jurul căruia se dezvoltă statusuri de analiză și sinteză. Astfel, Eul vestimentar este elementul în jurul căruia se mediază o mare parte din economia percepției de sine, aflată permanent în relație cu ceilalți. Eul vestimentar apelează la materia vestimentară dar rămâne în permanență într-o relație de negociere cu percepția psihologică a Eului freudian. Tocmai de aceea, teza lucrării de față nu pleacă de la principiile lui Marx asupra

materiei (în cazul nostru materia vestimentară) ci se organizează mai degrabă din principii estetice și psihologice.

Totodată, cercetarea de față are ca zonă geografică de interes sursele culturale Europene. Am evitat analiza antropologică asupra tezei Eului vestimentar deoarece am considerat că fertilitatea și contextul culturii europene a făcut posibilă apariția - așa cum o cunoaștem azi - a ideii de Eu.

Așadar, ce este Eul vestimentar? Eul vestimentar este o interfață activă și permanentă, pe intervale, care mediază între biologia corporală și corporalitatea lumii. Acesta ne comunică și ne influențează modul nostru de reprezentare și modul în care suntem percepuți.

În paginile de introducere am definit Eul vestimentar în relație cu rușinea. Aceasta devine emoția fundamentală care definește actul vestimentar și în consecință Eul vestimentar. Cei care dețin un Eu vestimentar extins nu vor recunoaște prea ușor acest fapt. Mereu sunt alte valori „cardinale” (statutul, stilul, rafinamentul) care definesc o persoană cu un Eu vestimentar expandat. În realitate, rușinea ne mediază imaginea despre sine și modul în care dorim ca ceilalți să ne perceapă. Rușinea ne propune să construim un Eul vestimentar idealizat, ca o formă de nostalgie și melancolie paradisiacă. Idealul Eului este în fond o construcție utopică a sinelui care este permanent stimulată și realizată de standardele estetice la care trebuie să tindă. Standardele estetice sunt necesare pentru a atinge standardele sociale la care suntem invitați să participăm. Eul vestimentar face parte din acest joc al percepției și este instrumentalizat pentru a ne apropia de acest ideal.

Utopia din jurul construcției unui Eu ideal în care Eul vestimentar este implicat, se confruntă cu necesitatea omului de a cauta și crea confortul. Eul vestimentar mediază între aceste straturi, rezultând în final o fuziune între dimensiunea materială a acestuia - corp și vestimentație. Tensiunea dintre confortul fizic și cel psihic se intersectează cu formele de confort estetic și social. Performativitatea Eului nostru vestimentar urmărește toate fazele acestor tipuri de confort, deoarece ne ajută să construim identitatea noastră pe care o comunicăm celorlalți.

Confortul estetic poate vicia confortul social, de aceea, din acest conflict dialectic se naște gustul și dezgustul pentru Eul vestimentar al celuilalt. Atât bunul gust dar mai ales prostul gust poate crea forme de dezgust, de anxietate estetică, care poate privi o persoană, o minoritate sau o întreagă comunitate. Este adevărat că această critică a suprafețelor vestimentare identificate în ceilalți este un indicator de respingere a sinelui (dar și a celorlalți). Autopercepția corporală nu este mediată doar de biologia noastră. Aceasta este influențată de Eul nostru vestimentar, care însoțește corpul aproape permanent. Istoric

vorbind, relația noastră cu propriul corp este analizată în raport cu propria noastră nuditate. Dar nuditatea este un fenomen excepțional, aproape necunoscut și experimentat de noi. Corpul nostru dar și nuditatea noastră sunt realități care se definesc și se percep în relație cu Eul vestimentar. Nu poate exista o autopercepție corporală nemediată de percepția noastră vestimentară pentru că nu există un timp al nudității noastre. Există doar un timp al relației cu un corp străin și acesta este corpul Eului vestimentar. Acesta devine însăși parte din extensia sinelui, care poartă o bună parte din substanța umanității noastre.

În capitolul întâi al lucrării de față am explorat modul în care Eul vestimentar se construiește și se influențează printr-o triplă intersecție de factori: psihici, corporali și sociali. Cercetările recente au demonstrat că există un interes tot mai mare pentru a demonstra modul în care vestimentația noastră determină o serie de procese psihice care ne construiesc experiența psihologică dar și raportul de apreciere cu ceilalți. Plecând de la experimentul lui Hajo Adam și Adam D. Galinsky numit *enclothed cognition* am putut observa modul în care vestimentația noastră influențează procesele noastre psihologice. Prin acest experiment, care s-a bucurat de un real succes în mediul cercetătorilor, s-a demonstrat, prin măsurători specifice, că se pot livra explicații științifice, măsurabile asupra modului în care hainele și vestimentația în ansamblu ne pot impacta procesele psihologice. Astfel, s-a demonstrat că obiectele vestimentare pe care le afișăm, poartă cu ele o semnificație care poate determina schimbări vizibile ale raporturilor comportamentale. Studiul semnat de cei doi cercetători americani, urmat și de alte studii la fel de semnificative, au arătat că semnificația simbolică a hainelor noastre este dincolo de încărcătura lor estetică. Capacitatea lor estetică, deși poate fi destul de ridicată, nu primează în favoarea capacității culturale pe care o poartă. Tocmai de aceea, Eul vestimentar devine o extensie a sinelui. Acesta conține o formă de memorie activă care acționează precum un mecanism: reglează raporturile cu lumea interioară, cu lumea noastră corporală și cu tot spațiul vast al valorilor sociale și culturale din afara noastră.

Pe parcursul primului capitol am amintit o parte dintre studiile și experimentele realizate recent, care au dezvoltat conceptul de *enclothed cognition*. Astfel s-a demonstrat că vestimentația formală poate îmbunătăți procesarea abstractă. Eul nostru vestimentar, dacă se reduce la purtarea de haine formale, poate favoriza modul în care se percepe și procesează informația. Vestimentația formală determină în special realizarea eficientă a proceselor abstracte.

Vestimentația pe care o purtăm ajunge într-un punct în care ea ne poartă pe noi și preia o parte din determinarea unor reacții fiziologice (Kraus și Mendes) . Un alt experiment (Slepian, Ferber, Gold și Rutchick) amintit pe parcursul lucrării de față, a demonstrat că

bărbații care purtau haine informale au înregistrat un nivel mai scăzut de testosteron. Bărbații prezenți în cadrul acestui experiment au fost dispuși la mai multe forme de concesiune în comparație cu bărbații aflați într-o ținută formală (în cazul de față în costum). Deasemenea, prin intermediul altei echipe de cercetători (Civile și Obhi) s-a putut observa că uniforme pot influența în mod determinant atenția. Studiul celor doi cercetători a arătat că persoanele care purtau uniforme de polițiști au dezvoltat o atenție semnificativ mai mare pentru persoana îmbrăcată într-un hanorac (vestimentație informală), în comparație cu persoana îmbrăcată în costum.

Experimentele de mai sus au întărit și din punct de vedere științific convingerea că există un Eu vestimentar și că acesta mediază semnificațiile simbolice. Prin intermediul acestui Eu se fac vizibile efectele purtării hainelor noastre. Astfel că, semnificațiile pe care Eul nostru vestimentar le poartă, influențează permanent comportamentele, atitudinile și interacțiunile umane.

Concepte precum *enclothed cognition*, sau semnificația simbolică a hainelor, în relație cu atenția selectivă și procesarea abstractă, sunt esențiale pentru a înțelege funcționalitatea Eului vestimentar din punct de vedere psihologic și fiziologic.

Capitolul al doilea gravitează în jurul noțiunii de Eu vestimentar și a originilor sale mitologice. Geneza arhetipală vestimentară, prezentă în mitologia greco-romană, este descrisă ca fiind prima sursă importantă de analiză. În Izvoarele mitologiei Greciei antice și Romei se pot găsi începuturile arhetipale ale eului vestimentar. Psihologi precum Freud, Jung și Anzieu, în studiile sale, au descoperit arhetipuri narative pentru a-și susține teoriile. Capitolul al doilea cuprinde o serie de tablouri desprinse din miturile greco-romane precum cel al Penelopei, care construiește o țesătură interioară sau cel al enigmaticului Hermes care este înzestrat cu o deosebită eleganță și mobilitate vestimentară. Acesta s-a dovedit în timp că poate primi titlul de patron al modei deoarece scrierile îl amintesc, întotdeauna împreună cu un întreg arsenal vestimentar. Atât Hermes cât și Eul vestimentar se definesc printr-un dinamism care reprezintă esența comunicării. Este prezentă și în narațiunea Medeea, deoarece una dintre principalele arme ale acesteia este însăși vestimentația ca mesager al răzbunării. Cele două obiecte vestimentare trimise Glaucei (mantia și diadema) devin elemente ale răzbunării. Mitul Medeei este amintit și pentru a sublinia ideea că vestimentația poate înregistra și un rol de inversare simbolică. În acest caz se poate vorbi despre un transfer simbolic al răzbunării și trădării. Este amintit și simbolismul Lunii de aur pentru a sublinia valori precum regalitatea și puterea. Aceste descrieri mitologice au rolul de a evidenția ideea că putem vorbi de un proto Eu vestimentar mitologic, cu funcții multiple și versatile de putere

și reprezentare. Cazul Pandorei este important de menționat deoarece ne arată cum masca ascunde un Eu vestimentar corupt. Pandora este cazul care ne arată forma vestimentară prin care disimularea intră în lume, cum Eul său vestimentar se confundă cu destinul. Mitul lui Orfeu este important deoarece vestimentația sa este descrisă ca un element esențial pentru rit. Astfel, ritualizarea vestimentară este obligatorie pentru a începe o călătorie în lumea subterană. Vestimentația lui Orfeu este investită cu puteri evidente, susținând ceremonia și ritualul. Fluiditatea vestimentară este redată de mitul lui Teiresias. Acest personaj nu este investit cu un Eu vestimentar în formă directă și descriptivă, însă este important de amintit că el face un traseu traumatic între genul feminin și cel masculin. Astfel, fluiditatea de gen se face vizibilă în fluiditatea vestimentară. Eul vestimentar este un instrument esențial pentru autodeterminare și autoexprimare, dincolo de binaritatea de gen.

Finalul capitolului al doilea concluzionează ideea că Eul vestimentar este o unealtă accesată în scopuri diverse. Mai târziu, simbolistica vestimentară a fost preluată și interpretată de psihanaliza europeană. Inițial, Eul vestimentar în forma sa proto mitologică era un simbol narativ pentru a susține tensiunile și aspirațiile omului. Fără un Eu vestimentar complex nu putem vorbi în societatea recentă despre performativitate socială.

Capitolul al treilea este dedicat explorării Eului vestimentar de-a lungul istoriei. Importanța acestui Eu, deși a fost minimizată de comentatorii culturali (în special de domeniul filosofic), este suficient de importantă și definește o mare parte din aspectele intime ale personalității umane. Per ansamblu, practicile estetice ale unei comunități, pentru o perioadă de timp, sunt definite de acest Eu vestimentar care coagulează forme, culori, structuri și materiale. Eul nostru vestimentar se exprimă prin alegerile noastre vestimentare, dar mai ales prin faptul că se transformă într-o formă de limbaj care poate transmite o mare parte din valorile intime ale persoanei. Eul vestimentar este forma noastră zilnică de *happening artistic*. Necesitatea practică și nevoia artistică de a acoperi și decora corpul sunt ancestrale iar documentele arheologice sunt dovada clară că nu am putea deține o imagine de ansamblu, completă a evoluției umanității fără a cunoaște formele vestimentare. Procesele de depigmentare și pierdere a pilozității au fost esențiale pentru dezvoltarea formelor de acoperământ. Capitolul urmărește să demonstreze că protecția epidermică a stat la baza genezei vestimentației umane chiar și în comunitățile preistorice. Nevoia de a acoperi nuditatea, prin forme din ce în ce mai articulate de compoziții vestimentare, a dezvoltat creativitatea și spiritul artistic care a marcat întregul parcurs al civilizației umane.

Mai târziu sistemele religioase din creștinism (în special Biserica Romano-Catolică) au instrumentalizat în ritualurile sale în formare elemente ale unui Eu vestimentar. Inițial, în

Imperiul Bizantin hainele religioase se confundau cu cele ale împăraților deoarece, hainele bogat ornamentate au preluat o mare parte din transmiterea mesajelor de putere și control. Tradiția bizantină, unde simbolurile ierarhice erau transmise prin intermediul vestimentațiilor, a fost preluată mai târziu de Occident. Papa Inocențiu al III-lea este primul ierarh care stabilește un canon în acest sens. Acest prim compendiu de reguli a influențat în mod definitiv atât veșminintele religioase dar și cele laice. Epoca reginei Elisabeta I a Angliei a reprezentat la fel un moment de cotitură, în care simbolurile religioase și cele monarhice se contopesc pentru a construi o imagine de putere semi-divină. În această perioadă se construiește un Eu vestimentar monarhic, unde elementele religioase și cele mitologice sunt instrumentalizate într-un mod unic în istorie. Întregul capitol al patrulea urmărește cum stilurile vestimentare noi apărute (stilul cavalier, stilul puritan), care vizau diferite straturi din societate au reflectat tensiunile sociale, politice și religioase.

În capitolul cinci am explorat conexiunile psihologice pe care Eul vestimentar le întreține cu formele Eului psihologic. Acțiunea de îmbrăcare pare extrem de firească, chiar poate fi definită ca un reflex banal al condiției umane. Însă, artefactele vestimentare au rolul, dincolo de cel protecție, de a crea o membrană estetică care ascunde multe legături cu circuitele noastre psihologice. Scrierile lui Freud sunt cele care stabilesc că Eul nostru este în primul rând o entitate legată de corporalitatea umană. Modul în care ne recunoaștem imaginea personală în oglindă este esențial pentru cristalizarea conceptului de sine și Eu. Relația personală cu proprietatea propriei imagini este permanent negociată și renegociată cu relația exterioară, cu ceilalți. Perioada adolescenței este acel moment în care procesele narcisice se pun în mișcare pentru cristalizarea și transformarea conceptului de Eu. Conceptul de Eu corporal a fost redefinit, după dispariția maestrului Freud, de către Federn și Tausk. Acești vorbesc despre Eul extins care include o serie de experiențe și percepții care se pot trăi dincolo de teritorialitatea corporală. Acest Eu extins este elastic și poate fi determinat de relațiile emoționale pe care persoana le întreține cu obiectele din jurul său, inclusiv cele vestimentare. Orice formă de deteriorare sau chiar pierdere a acestor obiecte poate provoca suferințe și stări de angoasă.

Prin Eul nostru vestimentar experimentăm lumea, ca printr-un filtru textil prin care conținutul nostru psihic se revarsă. Acest limbaj este o sursă de transmitere a multor mesaje nonverbale complexe, care dețin o sintaxă proprie. Dacă în societățile feudale mesajele erau închise, acestea se deschid o dată cu societățile moderne care se concentrează pe ideea de individualitate și centrarea atenției către persoană și universul ei. Aceste mesaje sunt mai vizibile atunci când se apelează la ornament.

Deteriorarea psihică influențează și determină cacofonii stilistice, vizibile în construcțiile vestimentare. Dar chiar și în acest climat de vulnerabilitate psihică, Eul vestimentar nu dispare complet, el rămâne un container incoerent prin care individul se autoizolează. Eul vestimentar devine un înveliș al învelișului (pielea) care protejează sinele. În sprijinul acestei idei am amintit de terapiile prin împachetare care s-au folosit încă din Antichitate. Fașele prin care bebelușul este acoperit, dar și hainele folosite pentru înmormântare sau cele pe care le primește persoana botezată (în creștinism) sunt tot atâtea elemente materiale care susțin sentimentul de protecție, tranziție și identitate. În cazul veșmintelor de înmormântare, acestea contribuie la un proces invers, de dezidentificare a persoanei.

Capitolul al șaselea abordează o paralelă între Eul vestimentar și teoriile psihanalistului francez, Didier Anzieu despre Eul piele. În studiile sale, Anzieu susține că pielea nu este doar o formă de protecție, dar mai ales o structură foarte bine definită, care funcționează ca o frontieră între sine și lume. Ca și Eul vestimentar, Eul piele joacă un rol crucial în formarea identității, atât pe plan fizic cât și emoțional. Pielea nu este doar organul cel mai mare, dar și un recipient - un sac care ține la un loc sinele nostru. Anzieu, în cartea sa *Le Moi-peau* (1985) a subliniat rolul major pe care pielea îl deține în economia devenirii noastre umane. Tocmai de aceea, procesul de dezvoltare în condiții optime a pielii, trebuie tratat cu maximă atenție. Persoana are nevoie de un Eu al pielii coerent, unde panopia senzațiilor tactile sunt foarte importante pentru dezvoltarea în mod natural al atașamentelor și stabilizarea imaginii de sine. Relația dintre Eul piele și Eul vestimentar este una bazată pe coordonate biologice și estetice. În primele luni de la naștere, mai întâi fașele și mai apoi hainele prelungesc rolul de securitate pe care l-a îndeplinit uterul mamei, dezvoltând un ego corporal (un proto Eu) bazat în special pe tactiliate. Tocmai de aceea, contactul piele pe piele, realizat de mamă sau îngrijitor se constituie într-o primă formă de comunicare și atașament securizat. Eul vestimentar intervine în procesul de maturizare și se transformă într-un factor de putere, disciplinând și modelând corpul. Spațiul dintre Eul piele și Eul vestimentar se constituie într-un mediu tranzitoriu, o graniță sensibilă.

Capitolul al șaptelea explorează funcțiile Eului vestimentar în relație cu funcțiile Eului piele. Funcțiile psihice se dezvoltă în raport cu pielea dar și cu hainele pe care le purtăm. Acest lucru se realizează printr-un transfer afectiv recunoscut și de Freud și de Anzieu. Am identificat opt funcții, dar lista lor poate fi completată: funcția de întreținere, funcția de conținere, de protecție, individuare, intersenzorialitate, sexualizare, reîncărcare și inscripție.

În capitolul al optulea am realizat o analiza mai detaliată pentru relația care există între Eul gânditor, Eul piele și Eul vestimentar. Așadar, sub influența celor două forme de eu, Eul vestimentar se transformă într-o a doua piele. O piele metaforică, care joacă un rol important în biologia pielii organice dar și în jocul social de putere și recunoaștere. Sub impactul recent al tehnologiei, Eul vestimentar intră în cultura augmentării și resemantizării. Tensiunea dialectică dintre tradiție și modernitate re poziționează ideea de gust, iar moda, în ansamblul ei, negociază permanent relația cu noul.

Capitolul al nouălea explorează corpul uman reprezentat prin intermediul istoriei artei și antropologiei. Acest exercițiu este util pentru a putea evidenția modul în care s-a definit și perceput acesta. Artă occidentală, mai ales cultura portretistică, a înregistrat forme diverse prin care corpul era văzut, perceput și apropiat. Am ales să amintesc arta pictorului flamand Rogier van der Weyden și pe cea a lui Michelangelo.

Corpul are o relație cu timpul, iar în capitolul al zecelea am realizat o incursiune în relația modei (pe care o stabilește) cu acum-ul. Tipul de timp (kairos) pe care îl găsim în scrierile antice grecești este forma pe care Eul vestimentar și moda în general îl preferă. Am încercat, ca printr-o analiză de tip diacronic, să demonstrez că un fenomen precum dandysmul, cu figurile sale cele mai proeminente (Beau Brummell și Charles Baudelaire) a creat o relație specială cu timpul dar și cu cele mai importante idei ale prezentului.

Penultimul capitol survolează asupra unor teme precum extensia individuală masculină, vizibilă în mișcare dandysmului (fenomen exclusiv masculin) și în mișcările instrumentalizate politic și social. Concomitent, mișcările feministe moderează dominația masculină din modă și, datorită bicicletei (primul instrument prin care s-a vehiculat idei de libertate de mișcare, care a liberalizat anumite comportamente) s-au înregistrat noi mișcări de eliberare ale femeilor.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea regimurile politice dictatoriale au instrumentalizat Eul vestimentar pentru propagarea diferitelor valori politice. Revoluția Culturală Chineză s-a folosit de componenta vestimentară, pentru a impune conformitatea muncitorească. Mai apoi, în contextul globalizării, prin intermediul modei, sub forma sa modernă, Eul vestimentar se relevă în toată puterea și semnificația sa. Chiar dacă de multe ori moda contemporană (și chiar dezvoltarea unui Eul vestimentar mult prea extins) este privită ca un element esențial în procesele de individualizare, aceasta, nu de puține ori, acționează ca o presiune constantă, în special asupra femeilor. Acestea, nu de puține ori, sunt captive unor politici care au rolul de a cultiva un narcisism standardizat, transformându-le într-o clasă a consumatorilor. Este important de amintit că, deși Eul vestimentar a înregistrat o

standardizare la nivel de linii directoare, Eul vestimentar feminin este supus unor reevaluări permanente care au loc cel puțin de două ori pe an.

Ultimul capitol începe prin redarea unui episod dintre Hermes și Crocus, aflat în scrierile mitologice din Grecia Antică. Povestea dintre cei doi este un motiv de a reafirma că Eul vestimentar este o chestiune, înainte de toate, de performativitate și metamorfozare. Privit dintr-o altă perspectivă, Eul vestimentar este un alt mod de a reflecta asupra relației dintre realitate și o formă de spiritualitate a timpului. Eul nostru vestimentar ne reflectă individual dar și general dependența de un act de imagine, care poate conduce la răsturnări de situații: corpul să fie tratat ca o imagine și imaginea ca un corp. Dependența noastră de imagine ne reflectă anxietatea de nu exista în privirile celorlalți. Eul vestimentar ne conduce această imagine către întâlnirea cu celălalt. De aceea, mai ales în timpul rețelelor de socializare, imaginea noastră devine substitutul perfect pentru o realitate, uneori distorsionată.

Pe parcursul acestui studiu am încercat să demonstrez că putem vorbi de prezența unui Eu vestimentar care contribuie în mod activ la diferențierea dominantelor care negociază permanent formele noastre de suprafață. Aceste forme sunt înregistrate de imaginarul celuilalt, în mod activ. Așadar, modul nostru de a ne îmbrăca este un proces esențial, pe care nici o persoană umană nu îl neglijează, pentru că implică dinamici de putere. Eul nostru vestimentar are ca principii expunerea și transformarea, care angrenează relații complexe cu trecutul, prezentul și viitorul. De aceea Eul nostru vestimentar este definit de o natură mobilă, mereu în mișcare și transformare.

O altă concluzie importantă este trasată încă de la începutul acestei teze: conceptul de *enclothed cognition* l-am adus ca argument pur științific pentru a explica în mod experimental că prezența unui Eu vestimentar ne poate influența în mod major procesele noastre psihologice. Studiile amintite demonstrează că putem vorbi despre o semnificație simbolică a hainelor care pot influența procesele cognitive, procesele biologice dar și performativitatea noastră socială.

În istorie, Eul vestimentar s-a relevat în etape, tocmai de aceea este foarte greu de identificat un moment clar când putem vorbi despre acesta. Totuși, dacă ar trebui să identificăm un moment, acesta ar fi parcursul secolului al XVIII-lea, atunci când Europa se afla într-un avânt romantic.

Ca o concluzie generală, este de menționat că relevarea Eului vestimentar în etape succesive de-a lungul istoriei reprezintă una dintre componentele modului în care persona își reclamă și semnifică corpul. Această semnificație se realizează în urma negocierilor dintre formarea imaginii de sine și interacțiunile cu ceilalți și mediul extern. Identitatea noastră este

un joc al aparențelor seducătoare, care se folosește de limbajul vizual al hainelor pentru a transmite o multitudine de mesaje.

Pe parcursul acestei teze, nu am încercat să realizez un compendiu de linii directe despre stil, eleganță și alte surogate de care se preocupă în special moda, ca parte a unui proces comercial de vânzare. Am încercat să aduc argumente, accesând domenii multiple, pentru a demonstra că Eul vestimentar apare și se dezvoltă în urma unor legături profunde dintre psihic și corp, dintre imaginea personală și imaginea lumii.

CUVINTE CHEIE

Eul vestimentar, Eul, Supra-eul, supereul, Eul-piele, corp, corporalitate, suprafață, proiecția suprafeței, psihic, psihic corporal, imaginar, fantezie, vis, psihanaliză, Sigmund Freud, Didier Anzieu, Judith Butler, identitate, percepție, autopercepție, performativitate, rușine, ideal, idealizare, nostalgie, melancolie, confort fizic, confort psihic, confort estetic, confort social, gust, prost gust, dezgust, nuditate, arhetip, mitologie, Hermes, Medeea, Pandora, Orfeu, Teiresias, Penelopa, arhetipuri narative, proto-eu mitologic, memorie activă, mecanism psihologic, encloded cognition, Hajo Adam, Adam D. Galinsky, semnificația simbolică a hainelor, atenție selectivă, procesare abstractă, uniformă, formal, informal, narcisism, obiecte investite narcisic, funcții psihice ale Eului vestimentar, protecție, conținere, individualizare, sexualizare, Eul extins, Eul piele, modă, modă contemporană, dandy, dandysm, feminism, gen, fluiditate, istorie, Renaștere, romantism, religie, teologie, creștinism, Bizanț, catolicism, putere, dominație, politică, propagandă, globalizare, individualitate, individualism, imagine, reprezentare, social media.